

Health care humanities als medicijn

Wie de analyse van Piemonte (2018) leest over hoe het Amerikaanse medisch onderwijs dokters vormt en waar het misgaat, zit middenin een urgente discussie. Die discussie behelst de vraag hoe we gezondheidszorg menselijk kunnen houden in tijden waarin het beeld van geneeskunde als objectieve, technische en op natuurwetenschappelijke leest geschoeide discipline de boventoon voert. In deze context worden artsen vooral opgeleid tot 'biomedische probleemoplossers'. Om meer humane dokters te vormen zou er *medical of* (meer inclusieve) *health care humanities* in het medisch onderwijs geïncorporeerd moeten worden (Piemonte, 2018; Bleakley, 2015). Dat is een 'inter- of multidisciplinair veld waarin contexten, ervaringen en kritische en conceptuele kwesties in de geneeskunde en de gezondheidszorg verkend en nader onderzocht worden, met het oog op het vormen van professionals' (cf. Cole et al, 2015). Hoewel Angelsaksische landen beschouwd kunnen worden als de bakermat van de *health care humanities*, krijgt dit brede perspectief in toenemende mate voet aan de grond aan de Nederlandse universiteiten en hogescholen (Olthuis, 2021).

In het openingsartikel van dit themanummer leggen Anne de la Croix en collega's de vinger op de zere plek. De dagelijkse praktijk van de medische opleiding maakt van studenten 'reflectieve zombies'. Complexe concepten als communicatie, reflectie en empathie worden binnen de medische context ten behoeve van toetsing en differentiatie strak gedefinieerd, afgebakend en gereduceerd tot observeerbaar gedrag en meetbare vaardigheden. Empathie wordt op het juiste moment 'wat erg voor u' zeggen. Dit proces, waarin rijke en complexe concepten die cruciaal zijn in de vorming van professionals worden platgeslagen, noemen De la Croix en

collega's 'skillification'. Het ongrijpbare, ambigue en onmeetbare lost als het ware op. Het medicijn? Volgens De la Croix, Schaepkens en Veen zijn dat *health care humanities*.

Wat volgt zijn drie presentaties van *health care humanities* initiatieven, op zowel bachelor- als masterniveau binnen én buiten medische faculteiten. Al sinds 2008 is een voor alle studenten verplicht blok *Medical humanities* onderdeel van de Utrechtse bachelor geneeskunde. Hans van Delden en zijn collega's schetsen de achtergrond, geven inzicht in enkele ontwikkelingen en delen enkele punten uit de studentenevaluaties. Deze evaluaties onderstrepen de woorden van De la Croix en haar collega's: de interdisciplinaire, interactieve aanpak, de inbreng van patiënten en de betrokkenheid van docenten werken vormend en helpen een rijke inhoud naar voren te brengen. Studenten geven mee dat een kennistoets ter afronding ('skillification') onbevredigend is.

In Nijmegen hebben drie faculteiten (Letteren; Medische Wetenschappen; Filosofie, theologie en religiewetenschappen) de handen ineen geslagen om een onderwijstraject *health care humanities* te ontwikkelen dat dit jaar van start ging. Anneke van der Niet en Jelle van Gulp beschrijven hoe dit nieuwe programma is ingebed in de Nijmeegse universitaire kernwaarden gelijkwaardigheid, emancipatie, naastenliefde, barmhartigheid en persoonsgerichte zorg. Dit nieuwe programma beoogt voornamelijk het ontwikkelen van bekwaamheden (*capabilities*), in plaats van het ontwikkelen van competenties (dat gebruikelijk is in de Nederlandse medische curricula). Van der Niet en Van Gulp onderstrepen dat er bij de evaluatie van bekwaamheden-onderwijs goed gekeken moet worden naar of en in welke mate interdisciplinaire uitwisseling en integratie van kennis geslaagd is.

Aan de Tilburgse universiteit is het mogelijk om bij de faculteit Geesteswetenschappen een master Health Humanities te volgen. Marjolein de Boer en Sanneke de Haan leggen uit waarom er is gekozen voor *health humanities* en vanuit welke visie de master is vorm gegeven. Mensen zijn op vele wijzen gesitueerd – denk aan huidskleur, maatschappelijke positie, gender, opleidingsniveau – en dat is relevant voor allerlei ziekte- en zorgpraktijken, of dat nu de spreekkamer betreft of een online community. De Boer en De Haan presenteren vervolgens de manier waarop theorie, praktijk en specialisatie vorm krijgen in de master.

Een bespreking van een autobiografische graphic novel over kanker, een interview met medisch historicus Manon Parry en een bijdrage aan de rubriek Beelden van de moraal over speelfilms en angst voor de dood completeren dit themanummer. Het laat slechts een glimp zien van wat *health care humanities* de gezondheidszorg kan brengen.

Gert Olthuis, *Universitair Hoofddocent Medical Humanities bij het Radboudumc in Nijmegen*

Jenny Slatman, *Hoogleraar Medical & Health Humanities aan Tilburg University*

Literatuur

- Bleakley A. *Medical humanities and medical education. How the medical humanities can shape better doctors*. London: Routledge, 2015.
- Cole TR, Carlin NS, Carson RA. *Medical humanities. An introduction*. New York: Cambridge University Press, 2015.
- Olthuis G. Ethiekonderwijs in de artsopleiding: naar een *health care humanities* benadering. *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek* 2021; 31(3): 65.
- Piemonte NM. *Afflicted. How vulnerability can heal medical education and practice*. Cambridge (MA): The MIT Press, 2018.